

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת האזינו

זקניך

מהו המקור לגזירות חכמים? כיצד יכולים החכמים לאסור דברים שהתירה התורה או לתקן תקנות שלא נזכרו בתורה?

התשובה נמצאת בפרשתנו:

"זָכַר יְמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שָׁנוֹת דֵּר וְדָר שָׁאֵל אֲבִיךָ וַיְגַדְךָ זְקֵנֶיךָ וַיֹּאמְרוּ לְךָ" (דברים לב, ז).

וכך דרשו בגמרא על פסוק זה:

מאי מברך [על הדלקת נר חנוכה]? מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה. והיכן צונו? [...] רב נחמיה אמר: שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (שבת כג, א).

לדברי הגמרא כוחם של חכמים לתקן תקנות – כאילו היו אלו ציוויי ה' בכבודו ובעצמו – נובע מפסוק זה. מה עומד בבסיס הכוח שניתן לחכמים?

תורת ישראל אחת היא, והיא ניתנה פעם אחת ויחידה בסיני. ואולם מציאות החיים דינמית ומשתנה, הולכת ומתקדמת. כיצד אפוא נקיים את רצון התורה בזמנים שונים, בתקופות שונות ובמציאויות מתחדשות? לשם כך באים זקני ישראל ומתאימים את ההלכה למציאות המשתנה מתוך שמירה על רצון התורה. נמחיש זאת בדוגמאות מתחומים שונים:

- **הלל והודאה.** כשיצאנו ממצרים ציווה אותנו ה' להודות על הנס בחגיגת חג הפסח במצרים ולדורות. ציווי זה גילה את רצון ה' שנודה על ניסיו ונפלאותיו המופיעים במהלך ההיסטוריה, וממנו שאבו חכמי ישראל את החובה לחגוג את חג החנוכה – בשבח והודיה לה' על נס פח השמן ועל תשועת המלחמה.
- **ברכות.** מצוות התורה לברך ברכת המזון מגלה את התביעה שלא ליהנות מן העולם הזה בלי לבקש רשות ממי שהכול שלו, ואת החובה להודות לו על טובו. חכמינו נתנו תרגום מעשי לרצונו של ה' המפורש בתורה – ותיקנו שיש לברך על כל דבר מאכל הנכנס לפינו.
- **שבת.** התורה ציוותה עלינו לשמור את השבת ולהימנע בה מעשיית מלאכה, וחכמים גזרו גזירות שונות כדי לסייע לנו בקיום המצווה, שלא נבוא בטעות לידי חילול שבת.

אם כן, כל גזירותיהם ותקנותיהם של חכמים, מה שאסרו ומה שהתירו, הכול נועד לקיים את רצון ה' המפורש בתורה ולתת לו ביטוי מעשי במציאויות שונות ומשתנות.

כוח זה שנתן ה' לחכמים הוא המשמר את נצחיות התורה – שאף שלא תשתנה לעולם תישאר תמיד קשורה למציאות חיינו.

שאל דוד בוצ'קו